

5. Integrovaný přístup k monitorování a analýze udržitelného rozvoje

Elementy z uvedených přístupů k monitorování a analýze udržitelného rozvoje lze využít k sestavení integrované podoby konceptu udržitelného rozvoje. Jde o propojení prvků třípilířového systému s tematickými okruhy a kapitálovým přístupem k udržitelnému rozvoji. K přednostem kritérií vícepilířového systému patří možnost celostního pohledu na vyváženost mezi a uvnitř pilířů udržitelného rozvoje. Silnou stránkou kapitálového přístupu je rozšíření makropohledu o analytické poznatky ve vývoji hlavních druhů kapitálu, které přispívají k bohatství národů. Včlenění tematických okruhů do systému monitorování udržitelného rozvoje prohlubuje analytické zázemí o zdrojích a jejich efektech týkajících se vybraných aktuálních problémů.

A. Ekonomický pilíř

Východiska pro sestavení dílčích témat a souborů ukazatelů pro ekonomický pilíř jsou odvozena z potřeb uplatnit hlavní kritéria udržitelného rozvoje, ke kterým patří otázky vývoje /a/ zdrojů a efektů ekonomického růstu; /b/ úspor a investic do budoucnosti; /c/ makroekonomické stability a /d/ konvergenčních procesů.

- Vývoj ekonomických zdrojů a jejich efektů má několik klíčových významů. Nejen, že růst produktivity zdrojů podmiňuje dynamiku rozvoje ekonomického pilíře, ale současně má významné mezipilířové efekty. Pozitivně ovlivňuje dynamiku sociálního rozvoje a současně omezuje negativní dopady na zátěž životního prostředí.
- Úspory a investice do budoucnosti v podobě výdajů na vzdělání a výzkum a vývoj představují stěžejní rozvojovou sílu budoucího období.
- Makroekonomická stabilita, charakterizovaná vnitřní a vnější (ne)rovnováhou, je významnou podmínkou udržitelnosti ekonomického rozvoje. K hlavním rysům makroekonomické stability patří nízká a stabilní míra inflace, vyváženost příjmů a výdajů veřejných rozpočtů a běžného účtu platební bilance.
- Mapování vývoje úrovní reálné a nominální konvergence ČR v oblasti ekonomického výkonu, produktivity zdrojů, hladiny cen a mezd vypovídá o silných a slabých stránkách konvergenčních procesů.

Tematické okruhy	Zdroje/výdaje	Efekty/přínosy
Zdroje a efekty ekonomického růstu	Zaměstnanost Investice Spotřeba energie Spotřeba materiálu Doprava	Produktivita práce Produktivita kapitálu Energetická náročnost Materiálová náročnost Dopravní náročnost
Úspory a investice do budoucnosti	Výdaje na vzdělání Výdaje na VŠ Výdaje na výzkum a vývoj Míra úspor	Počet let studia, nezaměstnanost Podíl zaměstnanosti v kvalifikačně náročných sektorech/profesích Počet patentů/mil. obyvatel Míra investic
Dobré vládnutí (kvalita institucí)	Spotřeba vlády Výdaje soudnictví Výdaje na bezpečnost Zaměstnanost ve veřejném sektoru	Spotřeba vlády/HDP Průměrná délka soudního řízení Rozsah kriminality Index vnímání korupce
Makroekonomická stabilita	HDP Spotřebitelské ceny Saldo veřejných rozpočtů Saldo běžného účtu platební bilance	Konvergenční pozice Konvergenční pozice Konvergenční pozice Konvergenční pozice

Pozn.: Struktura indikátorů pro ekonomický, sociální a environmentální pilíř je návrhem autora.

B. Sociální pilíř

Sestavení tematických okruhů pro soubor ukazatelů sociálního pilíře vychází z potřeb uplatnit kritéria udržitelnosti, a to:

- vyváženosti ekonomického a sociálního rozvoje, která brání nadměrné mezigenerační nerovnosti,
- pružnosti trhu práce a sociální koheze, jež brzdí pohyby směrem k vysoké míře nezaměstnanosti a chudoby,
- formování společenského kapitálu, který za pomoci sítí, norem, legislativy a aktivit nevládních organizací vytváří vhodné prostředí pro využití lidského kapitálu,
- zdraví obyvatelstva, jež je významnou komponentou kvality života.

Tematické okruhy	Zdroje/výdaje	Efekty/přínosy
Vyváženost ekonomického a sociálního rozvoje	HDP Odpracované hodiny Disponibilní důchod Hrubá míra úspor domácností	HDP/obyvatele Mzdy a platy Spotřeba domácností Čistá míra úspor domácností
Mezigenerační rovnost	Deficit veřejných rozpočtů Úspory obyvatelstva Obnovitelná energie	Dluh vlády Dluh obyvatelstva Podíl na celkových zdrojích
Pružnost trhu práce a sociální koheze	Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti Rozpočtové výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti Příjmy obyvatelstva Výdaje na sociální politiku	Míra zaměstnanosti Míra nezaměstnanosti Diferenciace mezd Míra chudoby Náhradový poměr
Zdroje sociálního (společenského) kapitálu	Přístup k internetu Neziskový sektor Politická participace Občanská sdružení Výdaje na kulturu	
Zdraví obyvatelstva a jeho determinanty	Výdaje na zdravotnictví Výdaje na léky Zdroje použité na znalosti zdravotního personálu	Střední délka života Průměrné % zdravotní neschopnosti Míra úmrtnosti Podíl obézních a kuřáků

C. Environmentální pilíř

Hlavní témata ekologického pilíře tvoří:

- emise skleníkových plynů a kvalita vzduchu, jež se zabývá eko-efektivností, resp. souvislostmi mezi zdroji znečištění vzduchu a rozsahem znečišťujících látek,
- hospodaření s vodními zdroji, které mapuje dostupnost spodních vod a míru napojení na čističky vod na straně jedné a charakter čistoty povrchových vod a podílu řek s dobrou kvalitou vody na straně druhé,
- ekologickou stabilitu, jež hodnotí efekty vývojových tendencí v užití půdních zdrojů,
- využití odpadů, které je věnováno otázkám rozsahu a míry recyklace odpadů.

Tematické okruhy	Zdroje/výdaje	Efekty/dopady
Skleníkové plyny a kvalita vzduchu	Spotřeba energie Materiálová spotřeba Spotřeba podle sektorů Adaptace na klimatické změny	Emise CO ₂ Emise NO, SO ₂ Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší Globální průměrná teplota
Vodní zdroje	Dostupnost spodních vod Populace napojené na čističky vod	Čistota povrchových vod Podíl řek s dobrou kvalitou vody Index chemické toxicity
Ekologická stabilita	Spotřeba průmyslových hnojiv Spotřeba herbicidů a pesticidů Podíl listnatých dřevin Investiční výdaje na ochranu životního prostředí Neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí	Podíl ekologického zemědělství Koeficient ekologické stability Index defoliace Ekologická stopa Obnovitelná energie Biodiverzita
Odpady	Produkce podnikového odpadu Produkce komunálního odpadu Výdaje na recyklaci	Produkce podnikového odpadu/HDP Produkce komunálního odpadu/HDP Míra recyklace